

11. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése.
Földrajzi kérdés: Breitenfeld falu. Történelmi kérdés: Dino Compagni. Algebrai kérdés: 8, 12, 5, 20. Képrejtvény: A bánat nem kímél meg senkit sem s lesújtja a hatalmast, mint a gyöngét.

Helyesen fejtették meg: Hoffer Feri és Gyula, Popper József, Schubert Gyula, Deutsch Jenő, Wettin István, Békés-László, Karczag Jenő, Dobránszky Ede, Lőrincz Ferenc és Dezső, Rosenthal Jenő, Freund Imre, Spitz Emil, Rezsucha Gyula, Holländer Sándor, Rosenzweig Gyula, Molnár Aladár, Imreh Béla, Auer Lajos, Géczy Géza, Brünauer Endre, Hartmann Ervin, Hibay György, Deutsch Zoltán, Frankó János, Leichter Jenő, Kuzma Albert, Baranyai Zoltán, Brandstein Alfréd, Taubinger Zoltán, Weisz Dezső, ifj. Mohai Lajos.

A kitűzött könyvjutalmat (Laurie A.: Diákélet Angolországban) Rezsucha Gyula polg. isk. IV. o. t., nagyszombati előfizetőnk nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

S. K. (Zilah). A koczka-rejtvényt közölni fogjuk; a többi nem jó. — Zongoraművész. Az ára 1 kor. 80 fillér. — D. Z. (Balaton-Berény). Küldje be a megfejtésekkel együtt; ha érdekesek, úgy szívesen helyet szorítunk nekik. — Z. V. (Budapest). Nem közölhetők. — B. Z. 1. Ha nem okoz a latin nyelv tanulása nehézséget, akkor válassza bizvást a görög nyelvet. Nem kell attól megijedni. 2. Valószínűleg találkozni fog vele a hév-vizeknél. — Kiváncsi. Őszszel megtudja. Külön kiadásban is meg fog jelenni. — Költő. Csak álnévek tekinthetők, mert a beküldött versek nem szolgálnak erre a névre. Bizony gyarlócska kísérletezők ezek. Ugy hétköznapi házi használatra megjárják. — K. D. Erdélyben lesz, de közben-közben fellátogat Budapestre. — Beiratkozó. Korábban jelentkezzék, mert könnyen kiszorulhat. — Többnek. Az évfolyam végéig tart. Még nem árulhatjuk el. — Buzgó olvasó. 1. A nyolcvanas években halt meg. Igen kedvelt író volt. 2. Esetleg sikerül, de főleg a koczkatatás. — Magántanuló. Csak készüljön el lelkiismeretesen, mert korántsem gyermekjáték. — P. I. (Temesvár). 1. Ezek gyengébbek, mint a multkoraiak, de egy-kettőt megmentettünk. 2. Ha nevét megmagyarosítja, úgy régi nevét nem szabad használni. 3. A kiadóhivatal intézkedik a lap elküldésében. — Pályaválasztás. 1. Négy gimnáziumot kell végeznie s akkor felveszik. Felvételi vizsgálat nincsen. 2. E kérdésére tüzetes választ talál Tóth Béla «Szállógék» című munkájában.

OLVASÓINKNAK.

Ez a szám az utolsó a harmadik évnegyedből. A jövő számmal megkezdjük a IX. évfolyam utolsó negyedét. Nincs szükségünk semminemű hangzatos ígéretre. Mi lelkesedve és igaz szeretettel szolgáljuk a magyar diákok lelki művelésének és nemes meg hasznos szórakoztatásának az ügyét. Jól eső és biztató a tudat, hogy olvasóink mind nagyobb számmal gyülekeznek körünk.

Az utolsó negyedben folytatjuk és befejezzük a «Claudiusok» című szép és érdekes regényt. Folytatjuk az általános kedveltségnek örvendő «Két diák levelezése»-t és a Verne-féle regényt.

A következő számban megkezdjük Jászay Rezső dr.-nak útleírásait Európa nevezetesebb városairól. Már eleve felhívjuk erre a ciklusra olvasóink figyelmét. Sok szép és tanulságos dolgot olvashatnak belőle.

Reméljük, hogy olvasóink tábora nem csökkenni, hanem szaporodni fog. Az új előfizetők megrendelhetik a lapot az áprilisi második felévtől kezdve.

A Tanulók Lapjának előfizetési ára:

Negyed évre 2 kor. 40 fill.
Fél " 4 " 80 "
Egész " 9 " 60 "

Az előfizetési pénzeket legzélszerűbb postautalványon a «Tanulók Lapja» kiadóhivatalához küldeni (Franklin-Társulat, Budapest, IV., Egyetem-utca 4.).

A «Tanulók Lapja» kiadóhivatala.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellékek és diszvasalások képes gyűjteményét. Mivel a fentemlített cikkek és kellékek az ideig jórészt Bécsből szereztek be, indíttatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikk előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett. Tízszellett 9076

Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

Árjegyzék kívánatra bérmentve.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapesten megjelent és minden könyvkereskedésben kapható:

ARANY JÁNOS ÉLETE ÉS MUNKÁI.

Irta

GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ.

Képekkel.

Ára kötve 6 K.

VERNE GYULA.

*

FEKETE INDIÁK.

Francoziából fordította

VARGA OTTÓ.

Egyedül jogositott magyar képes kiadás.

43 KÉPPEL.

Ára füzve 3 K. — Vászonkötésben 4 K 50 f.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre --- 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre --- 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre --- 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

A CLAUDIUSOK.

14

Eckstein Ernő regénye. Átdolgozta Gaal Mózes.

— Megérkezünk — mondá Euterpe. Lámpásának ajtaját kinyitotta s fény vetődött az üregbe. Én majd elül megyek és bevezetlek.

Lámpását letette egy szikla-tuskóra s meghajolva indult le a szűk és alacsony bejárón. Thrax Barbatus, Quintus és Blepyrus nyomon követték őt. Blepyrus magához vette a lámpást. Mintegy harmincz lábnyi mélységbe haladtak, azon túl szélesebb volt az út s nem vezetett lefelé. Mikor egy keresztúthoz értek, Quintus megparancsolta Blepyrusnak, hogy maradjon ott. Ő maga Barbatus-szal jobbra tért, a hol fakó világság látszott.

Elegendő tágas kamarába jutottak. Néhány gyertya világította meg. Szemben a bejáratnál egy oltár állott, rajta az Üdvözítőnek fából faragott keresztje. Jobbra tőle vörös téglából rakott tűzhely, a melyen javában pattogott a tűz. A tűz mellett egy fülkében szalmaágyon feküdt Eury-machus. Fejét kezére támasztotta. Mellette térdelt Glauké s hűsítő italt készített jegyesének. Diphilus a kötést készítette elő, hogy a sebesültnek a lábát bekötözze. Mikor Quintust megpillantotta, felállott.

— Isten irgalmas! — mondá Barbatus Eury-machushoz fordulva. — Üdvözöld megmentőnket. Minden jóra fordul. Az éjszaka sötét és zivataros. Várjunk még egy kissé, hadd szárazsuk meg köpenyeinket. Aztán tovább viszünk. Ha Isten segít, délben már biztonságban leszel.

A betegnek örömtől sugárzott az arca. Fekete szeméből szenvedélyes hálának a villama cizkázott.

Ezalatt Euterpe levette a férfiak válláról a

köpenyt s két széknek a karjára akasztotta, hogy megszáradjanak. Quintus így szólott Eury-machushoz:

— Ismersz még engem?

A beteg hosszas ideig nézte, azután mondá:

— Ismerlek, uram! Az embernek a martírszenvedések között jó emlékezőtehetsége szokott lenni. Te voltál az, a ki Bajában azon a rettenetes napon gyógyító balzsamot csepegtettél a sebeimre; te és az a szőke ifjú, az a komoly, az a nyájas tekintetű...

— Szavamra mondom, megszégyenítesz. Gondolj vissza jobban. Nem én, hanem társam volt az, a ki először vett észre tégedet; nem én, hanem ő szánakozott meg sorsodon.

— Nem úgy volt — mondá ünnepélyes komolysággal Eury-machus. — Igaz, hogy te büszkén és előkelő méltósággal néztél reám, de szivedben megmozdult a részvét, mely minden jó embernek földi öröksége Mennyei Atyántól. Én láttam, éreztem ezt s mélységesen meghatott. Felséges Quintus, az az egyetlen kézmozdulat, melylyel a reám zúduló rovarok felhőjét elűzted: gyógyító ír volt a szívemnek. Bátorságomnak már-már kialvó szikráját újra fellobbantotta. És erre gondoltam, mikor Lykoris kertjében keresztre akartak engem feszíteni... Nevez ki, uram, mondd, hogy bolond, hogy rajongó vagyok — de így van. Mikor először láttalak, olybá néztelek, mint a gögös, hatalmas római úr megtestesülését, a ki csak a gyönyört hajhássza, de szíve nincsen s a milliók szenvedését nem érti meg. Mikor eltávoztál, lelkem gazdagabb lett azzal a hittel, hogy az emberiség egyes tagjait egymástól elválasztó úr áthidalható. Sokszor vitakoztam erről Thrax Barbatus-szal. Ő azt mondja, hogy a názárethi Jézus vallása az egész emberiség vallásává lesz.

teherhordáshoz nem szokott Blepyrus keservesen nyögött. Quintus megsokalta.

— Add át nekem! Úgy hörögsz, mint valami követ-hordó öszvér.

— Uram, — felelé Blepyrus szégyenkezve, — láthatod, hogy győzöm még.

— Épen az ellenkezőjét látom. Állj meg, Diphilus. Így ni. Pihenj Blepyrus, tíz percz múlva újra fölváltasz.

— Uram, mit művelsz?

— Hallgass, ne fáraszd a tüdődet!

Euterpe üdítő itallal kínálta meg Blepyrust, a ki nagy-mohóan ivott a korsóból . . . És tovább haladt a különös karaván.

Valóban különös egy karaván is volt. Ha valaki látta volna őket! A senatori vérből származott ifjú, mint holmi teherhordó szolga cipelt egy rabszolgát! Quintusnak eszébe jutottak előkelő barátai. Mosolyognia kellett. De eszébe jutott apja is; nehéz sóhaj szakadt fel a melléből. Tudta, hogy Titus Claudius is megtette volna helyében és nem riadt volna vissza attól, hogy rabszolgájának segítségére legyen, de a jelen helyzetben fiát látva, mekkora fájdalom és keserűség szállotta volna meg.

Quintus mély, fájdalmas elborulással nézett fel az égre. A felhők kergetőztek fölötte, mintha háborgó, nyugtalan szellemek lettek volna. A kivillanó csillagok fényét eloltotta újra szomorú sötétség.

Nem tehetek másképpen — gondolta magában Quintus és ajkát összeszorította. — És ha az egész mindenség örökkévaló sötétségbe vész is — nem tehetek másképpen.

A sebesült ezalatt esendesen aludt vagy legalább úgy látszott, mintha aludnék. Akkor sem mozdult meg, mikor Quintus váltotta fel Blepyrust.

Húsz percz múlva szerencsésen elérték a Via Labicanó-t. Nehezen mentek fel a csúszós lejtőn. Blepyrus épen föl akarta gazdáját váltani, midőn egy elsurranó árny-alakot vett észre; eleinte az árokban guggolt, aztán felugrott s az országúton elszaladt.

Quintus felriadt a neszre:

— Mi volt az?

— Talán valami vad! — jegyzé meg Euterpe.

— Ember volt — szólalt meg Eurymachus.

Quintus megállott s darabig kémlelve nézett körül. Aztán észrevehető izgatottsággal kérdezte Eurymachustól:

— Most láttad, vagy már előbb is észrevetted?

— Most, a mikor felmászott az országútra.

— Én már előbb is láttam — suttogá Blepyrus. — Előbb a mezőn, később az út mentén. Azt hittem, valami éjjeli madár mozdult meg a fészken.

— Mindenesetre gyanús — vélekedék Euterpe. Hátha Stephanus küldött kémet utánunk — s mikor beérünk a városba, letartóztat az őrség.

— Annál inkább vigyázzunk — mondá Quintus. Míg pedig ezt mondá, a szive erősen dobogott. — A prænestei útra kell kerülnünk. Csak neki a mezőnek. Nem lesz kényelmes az út, de nem szabad sokat válogatnunk . . . Csitt! . . . Nem halljátok . . . mintha lódobogás volna.

— Uram, teremtem! — sóhajtá Euterpe. — Az az ember úgy szaladhatott, mint a forgószél.

— Úgy kellett lennie, ha ezekkel a lovasokkal összekötetésben állott. Különbben mindegy. Mi az ott az út másik felén?

— Kút lesz — felelte Blepyrus.

— Rejtőzzünk a kút köfalá mögé, míg a lovasok elhaladnak.

Néhány másodpercz múlva ott voltak a kút mellett. A köfal nem lehetett három lábánál magasabb. Napvilágnál alig rejthette volna el őket, de az éjnek sötétsége jól elrejtette őket.

Quintus most először érezte életében, hogy nagy veszélyben forog. Nem tudta ugyan, hogy az elsurranó árny kém volt-e, az hozza-e ellenök a lovasokat, de a lehetőség bárminő alakjában szorongással töltötte el a szívet. Ha Stephanus emberei azok, vagy lovas rendőrök — a következő pillanat végzetes lehet reá nézve. Gonosz sejtelmek neheztedek a szívére. És mégis diadal-maskodott benne az az érzet, hogy jót cselekszik s ha még egyszer rajta múlték, hogy válasszon, ezt választaná. Nyugalma visszatért. Ha tovább is aggódott, ez az aggodalom nem a maga személyére vonatkozott. Sajnálta, mélységesen sajnálta ezeket a szegény ügyefogyott embereket, sajnálta a beteget, kinek óriási a lelkiereje, de beteg a teste.

A mint így tündött, valaki megragadta a kezét és hosszan, melegen megcsókolta. Eurymachus volt.

A rabszolgának hála-esőjka mint valami szent tűz átjárta Quintust. Nyugodtan, minden eshetőséggel leszámolva várta a közeledő lovasokat.

Blepyrus és az izmos Diphilus védelemre készen állottak a gyalogagy mellett, Euterpe görcsösen összeszorította kezét és halkán imádkozott.

A lódobogás tőlük már csak néhány lépésnyire hallatszott.

Quintus kémlelve hajolt előre s mintegy öt-hat sötét alakot pillantott meg. Oda érkeztek. Quintusnak úgy rémlett, mintha gyanakodva néznenek a kút felé, mintha meg akarnának állani. Tőre után kapott. De csalódott. A lovasok elhaladtak mellettök, a lódobogás lassankint elhangzott a távolban.

— Dicsértessék az Úr neve! — mondá Euterpe.

— Előre! egy perczünk sincsen elvesztegetni való, különben újabb meglepetésben lehet részünk — szólalt meg Quintus.

És tovább haladt a karaván mezőkön, réteken át.

Igy jutottak a prænestei útra. Ez az út rendesen néptelen volt, éjjel meg éppen senki sem járt rajta. A Tolerian és Arician át vezető utak voltak a legkedveltebb közlekedő vonalak. Megkönnyebülve mentek hát tovább, a város immár csak egy órai távolságra volt. A szél ereje is kezdett csökkenni, kelet és észak felé szakadoznak a fellegek s a hold sarlója előtűnt szelid fényével.

A karaván némán folytatta útját. Néha-néha Euterpe és Diphilus váltottak halkán egy-egy szót. A Mons Coeliushoz jutottak. E körül voltak a legelhagyatottabb utcák. Végre Cajus Aurelius lakásának a hátsó ajtaja előtt megállottak.

Quintus megkopogtatta háromszor az ajtót. Magus, a gót rabszolga azonnal félretolta a reteszt s nyájas mosolylyal lépett ki.

— Üdvözöllek, uram — suttogá. — Nagy aggodalomtól mentetek meg minket. Több mint két órája, hogy várok reátok.

— Nagyon késve érkezünk — viszonzá Quintus, — de erről mi nem tehetünk. Jertek, emberek! Csak halkán! Magus, menj előre és vezess minket.

Beléptek a kertbe. A gót bezárta az ajtót. Ekkor már a házi gazda is kijött szobájából. Megölelte Quintust.

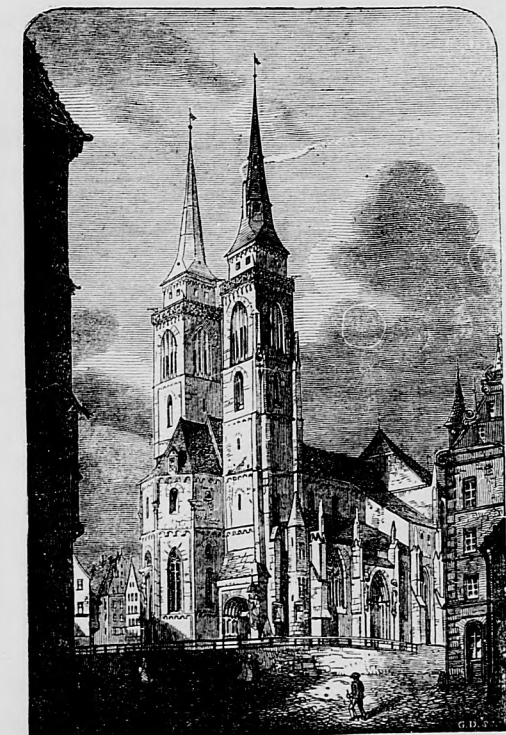
— Rettenetes éjszaka volt. Menyire aggódtam miattad, kedves Quintusom! Száz meg száz gonosz sejtetem, veszedelmes eshetőségek egész sora kergették egymást a fejemben. Gyorsan, Magus! Helyezd el a megsebesültet. Bizonyára ki vagytok merülve. Micsoda zuhogó zápor volt! Olyan nehéz a köpenyed, mintha ólommal töltötöd volna meg. Pihenjete, egyetek, igyatok!

Eurymachust lefektették. El is nyomta szegényt azonnal az álm. Blepyrus nem tudott már to-

vább a lábán állani. Egy padon hanyatt feküdt és elaludt. Herodianus jó meleg gyapjútakarót hozott és reateritette, hogy ne fázzék meg.

Magus ott maradt Eurymachus ágya mellett. Karosszékében hátra dülve, lábát egy zsámolyon nyugtatva hosszan elnézte az alvónak arcát.

A bronzlámpás gyér világa épen a kimerült, fájdalmas, de mégis békességgel teljes arcra esett. Magus ismerte az Eurymachus történetét, tudta, hogy Domitia udvarmestere évek óta ke-

SEBALDUS TEMPLOMA NÜRNBERGBEN.

gyetlenül kinezta, végül kinhalálra szánta. Eurymachus rendíthetetlen állhatatossága még az egyszerű gótot is eltöltötte bámulattal.

— A mint itt fekszik behúnyt szemekkel — gondolta magában Magus, — nekem úgy rémlik, mintha szemehéján keresztül nézne engem . . . Ilyen lángtekintete volt Veledának, a nagy jónőnek . . . Mikor behoztam, reám nézett: tűz volt a tekintete s mégis oly szelid, mint a kétkrű tenger, ha reámosolyog a napsugaras ég. Ha szöke volna, hasonlítana Nerthus szent berkének a papjához, a ki mindent tud, minden földi és minden égi dolgot. Nekem úgy tetszik, hogy ez előtt az ember előtt sincsen semmi titok . . . A homlokáról olvasom le, . . . csak ne volna sze-

gény olyan halovány és olyan gyöngé . . . Ha olyan erős volna, mint én s ereiben friss, északi vér csörgedeznék . . . Oh, ha a nagy Odin kettőnket egybeolvasztana . . . micsoda hős válnék belőlünk! . . .

Euterpe és Diphilus ezalatt elbúcsúztak. Quintus is készülődött, minekutána kissé kipihente fáradalmait és vizes ruháját szárazzal cserélte fel, de Cajus Aurelius tartóztatta még.

— Hallgasd meg tervemet, Quintus, — az ostiai útra vonatkozólag. Igaz, hogy hajómnak Trajectumba való visszaindítása elegendő ok volna a mi kirándulásunkra, de hátha mégis gyanút kelt. Mióta Cinnával és Afranius-szal gyakrabban érintkezem, úgy tetszik, mintha gyanakodnának reám . . . Úgy gondoltam, hogy rendezzünk Ostiába közösen kirándulást. Eljőnnél te is, meghívnađ nővéreidet és jegyessedet, Corneliát. Eurymachus számára kitűnő álarozot eszelttem ki. Miatta nem kell senkitől sem tartanunk. Jó lesz?

— Pompás! Cornelia nagyon szereti a tengert. Claudia és Lucilia is szívesen csatlakoznak hozzánk. Csak az időjárás . . .

— Nagyon szép időnk lesz. A szél elállott, az ég tisztul. Magus is azt mondja . . .

— Mikor indulunk?

— Napfelkelte után három órával.

— Helyes. Értesíteni fogom a leányokat. A többi aztán a te gondod legyen, kedves Cajusom.

— Meg leszel velem elégedve — felelte Aurelius ragyogó arccsal.

— Hol találkozunk? A Cestius síremlékénél?

— Nem. Jobb lesz, ha erre felé jöttök, beszéltek s innen együtt megyünk a kocsi-állomáshoz. Így a gyanúnak még csak árnyéka sem férhet hozzánk.

— Igazad van. Tehát a viszontlátásig holnap, kedves Aureliusom!

A két jóbarát elvált egymástól.

XV.

A jók megértik egymást.

Cornelius Cinnának éjjélkor a rabszolgája, Charikles, egy titokzatos levelet adott át. A levelet a kapusnak nyomta a kezébe egy ember, a nélkül, hogy egy szót is szólott volna.

«Kémek ólálkodnak körülöttem, vigyázz.»

Így szólott a titokzatos levél. Cinnát felizgatta a dolog. Jól tudta, hogy Domitianus egyik főereje a jól szervezett s mindenüvé kiterjesztett

kémrendszer. És mégis kellemetlenül érintette. Törte a fejét, hogy vajjon honnan jöhet a figyelmeztetés. Végül arra a megállapodásra jutott, hogy valószínűleg ellenségei, talán maga a császár akarja őt ezzel a titokzatos levéllel törbe ejteni.

Cornelia hasztalan várta reggel nagybátyját. Cinna szobájába zárkózott.

Cornelia egyedül reggelizett s még az asztalnál ült, mikor egy rabszolga jelentette, hogy Quintus kíván jegyesénél tisztelegni. Az ajtó előtt pedig Claudia és Cornelia várnak reá gyaloghintójukban.

Cornelia felugrott s boldogságtól ragyogó arccsal sietett jegyesének elébe.

— Nagybátyámnak ma megint rossz napja van — mondá, — kár volna hozzá bemennem. Rögtön elkészülök s mehetünk.

Néhány percz múlva elkészült Cornelia s a kis karaván Aurelius lakása felé vette útját.

Aurelius egy pillanatig sem váratta barátját. Alighogy a kopogtatást hallotta, elébe sietett s intett szolgálainak, hogy indulhatnak. A szolgák egy gyaloghintót emeltek vállukra. A gyaloghintóban egy kissé sovány, de napbarnította arcú, szőke hajú férfiú hevert.

— Hazából jött ez a derék földi — magyarázta Aurelius a nőknek, a kik kíváncsian néztek az idegenre. — Tegnap éjjel a legnagyobb zivatarban érkezett meg Ostiából, minthogy hajója ma Görögország felé vitorlázik — mulhatatlanul vissza kell sietnie a hajóra.

— Képzelem, mekkora örömet okozott neked, hogy honfitársaddal találkozhattál — jegyzé meg Quintus.

— Nagyon örvendettem — viszonzá Aurelius, egy másik gyaloghintóba szállva fel. — Neki azonban, a derék Chamovusnak nem volt szerencséje, mikor házam küszöbét átlépte, mert a sima padlón megcsúszott s a bal lába kifíczamodott. Kértem, hogy feküdjék néhány napig, de nem fogadta el. Neki mulhatatlanul a hajóra kell sietnie.

— Szegény feje — sajnálkozték Lucilia. — Lát-szik az arcán, hogy szenved.

Ezalatt egy csomó szájtáti ember gyűlt a gyaloghintók köré. Aureliust nagyon kellemetlen érzés szállotta meg. Végre elindultak. A Bona Dea temploma előtt elhaladtak, aztán az úgynevezett delphi-i útra kanyarodtak be s közeledtek a Mons Aventinushoz. A Cestius-féle piramis tájékán ember ember hátán nyüzsgött. Egy hirde-

tés csöditette oda a tömeget; nagy, vörös betűs hirdetés:

Stephanus, a császárné udvarmestere díjat tűz ki elsőkött rabszolgája fejére. A rabszolgát Eurymachusnak hívják. A ki Eurymachust élve vagy holtan kézre keríti: ötszáz ezer sestercius jutalmat kap. Eurymachus karcsú termetű, sovány, sápadt arcú, haja és szeme fekete. Hátán korbácsütések nyomai vannak. Menekülés közben a lábát megsértette.

Az ötszáz ezer sestercius nagyon felzúgatta a csöcselék kíváncsiságát. Mind többen és többen csődültek oda, hogy a hirdetést olvassák.

Magus és Blepyrus hasztalan igyekeztek a gyaloghintóknak utat csinálni. A söpredék nép mindenütt elállotta.

— Ötszáz ezer sestercius!

— Több egy lovagi vagyonnál!

— Mióta keresik?

— Négy napja már.

— Hihetetlen!

— Elő kell őt teremteni!

— Ugyan! Űthetitek annak bottal a nyomát.

Ki tudja, milyen hatalmas úr vette kegyébe és rejtegeti.

Össze-vissza kiabáltak az emberek. Magus és Blepyrus szavai elvesztek ebben a zürzavarban.

Nem lehetett tovább menni.

— Csinálj utat az öklöddel! — biztatá Aurelius gót nyelven Magust.

Magus nyomban neki vágott a tömegnek.

— No nézze meg az ember ezt a goromba ficzkót!

— Jaj, a bordám!

— A Titus Claudius leányai!

— Mit törődöm én azzal! Az utca nemcsak az uraké.

— Tessék leszállani a hintóból! Menjenek gyalog a kocsi-állomásig.

— Tessék kiszállani! Nem megyünk félre az útból! Kiszállani!

Egyik-másik az öklével kezdett fenyegetőzni. A helyzet aggodalmassá lőn. Ekkor Quintus előugrott, büszke, méltósággal teljesen így szólott:

— Mit akartok? Ki az a vakmerő, a ki utunkba áll?

A tömeg Quintust meglátva akaratlanul meghökken. Az ifjúnak volt az arcában valami fenséges, parancsoló.

— Félre az útból! — kiáltá haragtól kipirult arccsal. — Quintus Claudius, a császár barátja parancsolja nektek.

— A császár maga sem töreti be a bordáinkat! — rikácsolá valaki a tömegeből.

A megjegyzés későn jött már. A tömeg utat csinált s az úri társaság tovább folytatta útját.

Szerencsésen elérkeztek a kocsi-állomáshoz. Egész sereg különféle kocsi, hintó, batár állott ott. A kocsisok egymást túlkiabálva ajánlották kocsijaikat. Ételeket és italokat árusítók jártakeltek s hangosan kiáltották, hogy mit árulnak. Nevetés, ének, kurjantás, kocka-játék, verekedés tette élénkké a teret. A társaság Cajus Aureliusnak négykerékű nagy utazó-kocsijába szállott fel. A tengerészt Blepyrus és Magus segítették fel egy kis, kétkerékű kocsira, melynek «cisium» volt a neve.

Most már nem aggódott Quintus, hogy ráismernek Eurymachusra, mert ő volt az áltengerész, Aureliusnak a földije.

Öt negyedóra múlva Ficanába érkeztek. A kapadociai ménék csak úgy röpitették a hintót. Számos kocsival és lovassal találkoztak, utólérték őket, el is hagyták. (Folyt. köv.)

A TILINKÓ.

A minap a mezőre mentem
S ott egy vén fűzről ágat metsztem
Tilinkónak, hogy megcsináljam,
A mint csináltam hajdanában.

A zengő szerszám hamar kész lett,
Teljes volt rajta a művészet,
Egyedül csak a hangja tetszett,
Valami szörnyű gyerekesnek.

Azt a bűbajos, édes hangot,
Mely a tilinkón régen hangzott,
Valamikor a gyermekkorban:
Csak nem találtam meg, hogy hol van.

Teremtő isten! hát azóta
Más lett talán e hangadó fa?
Vagy az esztendő nagy során át
Ennyire magam változám át?

Akárhogy van: most mindegy az már!
Bánat, panasz itt mit sem használ.
Telik az idő és az élet
Egyre sivárabb és szegényebb!

Oh, mert hol van ám az erő, mely
Dacolni tud a vas idővel,
S mely a tilinkó régi hangja
Édes zenéjét visszaadja! . . .

Jakab Ödön.

Nürnberg és a nürnbergi kinczókamara.

I.

Közép-Frankban, a Pegnitz mellett fekszik Bajorország legnagyobb kereskedővárosa: Nürnberg. Minden tekintetben a specialitások városa. Mézeskalácsait csak rövidárú és játékszerei műjék fölül. Az építészet, a festészet s a fametszés remekeit még az oly híres germán nemzeti muzeuma sem homályosítja el. A magyar Ajtósról elszármazott Dürer itt élte életének legszebb napjait. Vischer itt alkotta meg remekét, sz. Sebaldusnak bronz síremlékét. Behaim itt állította fel a világ legszebb kútját: a «Szép Kút»-at. Az a sziporkázó eszű varga, Hans Sachs itt kedélyeskedett sokat a Bratwurstglöckleinban eszmafoltozás vagy drámaírásban kifáradva. Itt készítette meg tojásalakban az első zsebórát Héle Péter, világhírt szerezve a nürnbergi tojásnak. Itt találta föl Harsdörfer a híres nürnbergi tölesért, azt a tanmódszert, mely megkiméli a tanuló minden fáradtságától s megfosztja minden önállóságától.

Ez a város egy darab modernizált középkor. Erőssége a Hohenzollernek ősi fészke, egy darab a «legsötétebb» középkorból. Ebben a városban a bajor kedélyesség barátságosan tekint az idegenre; játszi, gyermekes örömmel mutogat meg mindent, a mi nevezetes és szép; nevetve, tréfálózva beszél régi és új dolgairól s nem gőgös, nem pöffeszkedő, mint az északi német, a ki — mint Heine csipkedi — elnyelte azt a botot, melylyel a francziák verték. Ez van a gyomrában, ezért hordja oly fennen a fejét. Egyébként a bajor kedélyességnek is van oly erősítő szere, mely másfelé sem veszti el hatását: az ital. Az az ötmilliónyolczszázézer főből álló lakosság évente nyolczmillió akó sört fogyaszt. Pedig a gyermekeket, a nőket, a betegeket, az öregeket bizonyos fokig nem szabad számba venni.

A népek a modora durva, kíméletlen. Hite mély, de babonás. Természete fecsegő, veszekedő, mit iszákossága növel. Családi élete azért boldog s szorgalma példaszerű, mit kifejlett ipara bizonyít. Kedélyhangulata ábrándozó, könnyen hevülő és lelkesedő, sokszor rajongó. Németország ábrándozó poétáinak és utópista államférfiainak legnagyobb része délnémet.

Hazáját szereti, kész érte mindenre. Származására, történetére, hatalmi nagyságára büszke. Megbecsül mindent, a mi régi történetével összefüggésben van. Elhelyezi muzeumaiban az olyan

dolgot is, melyek nem válnak nagy dicsőségére. Szolgálja, táplálja történelmét: fönntartja művelődésének anyagát oly aprólékosságban, a mire csak a pepecselő német képes.

II.

Nürnberg középkori művelődésének megkapó emléke az ősi Zollern-fészkek, a nürnbergi vár. Magas hegyen épült, melybe fáradt testtel, reszkető inakkal lép a szemlélő s a melyből fáradt lélekkel, tépelődő gondolatokkal jut ki, mert a mit ott látott, meglepő, megrázó, izgató, borzasztó.

Itt van összegyűjtve Németország középkori és újkori igazságszolgáltatásának minden emléke, minden eszköze. Itt van a nürnbergi kinczókamara.

Hogy a középkor igazságszolgáltatása durva vala és kegyetlen: tény. Mi sem voltunk galambok vagy bárányok. De hogy a bírói ítélezések a büntetéseknek csak oly nagy mennyiségű, ily raffiniált, ily ördögi eszközeivel tudták szolgálni Juszticia istenasszonyt, az bámulatba ejtő.

A kisebb vétségek enyhébb büntetésben részesültek ugyan, de céljukat soha sem tévesztették. Nevetségessé tenni a világ előtt a vétkest, hogy mindenki kaczagjon fölötte és okuljon maga is, ez volt a rendes eljárás.

A civakodó Xantippékat kivezeték a piacra s ott mindenkinek mulattatására egy üres pléhtálat kellett lassankint kikanalazniok csendben, szó nélkül. Ez volt az úgynevezett «nyakhegedű». Huszonhárom példányban maradt meg. Azok, a kik túlságosan czifrázkodtak, kenték-fenték magukat, úgy, hogy az ékszerektől alig látszott ki fülük, nyakuk, kezük: — büntetésből vas nyakravalót kaptak s azzal kellett végig sétálniok a piacon. A büntetéseket pedig ki kellett állania mindenkinek, nem tehette meg senki, hogy otthon marad, elrejtőzik a világ elől.

Vigyáztak arra, hogy minden mesterember tisztességes munkát készítsen. A pék, ha kellesténél kisebb kenyeret sütött, pékcsapdába került. A többi vétkes mesterember vagy szegényálarcot viselt, vagy köpenyt, rajta reprodukálva a bünt, mely miatt bűnhődik; vagy pellengértáblát a nyakán. A szenvedélyes kártyások, koczkajátékosok és dohányzók játékkártyát, koczkat, vagy pipát hordtak nyakukon. A rossz zenészek szegényflótát.

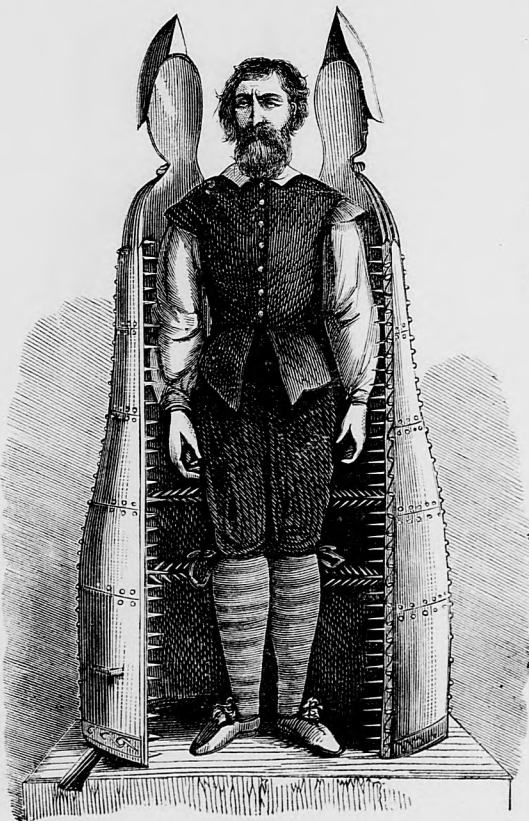
Mindez ma már nevetségés, abszurdum. Pedig ebben az időben igen hatásos módszer volt a vét-

A SZÉP KÚT ÉS BOLDOGASSZONY TEMPLOMA.

kes nyilvános megbüntetésére, hatásos példa mindenkinek, hogy hasonló vétkektől tartózkodjék. De sokan hordanának ma is ily czifra nyakravalókat s nagyon bajos volna megmondani, melyikből többen?

Az igazi kinzóeszközök, melyekkel rendszerint halálra kínozták az elíteltet, nagy mennyiségben és borzadályt keltő változatosságban maradtak fenn. Szájkosarak vasból, hogy a kinzott ne kiált-hasson; hüvelyksavarak, kengyelek a lábak be-

A NÜRNBERGI VASSZÜZ.

csiptetésére és összeszorítására; kézszerítők, vasból való nyelvtépők és szemkitolók; kinzópadosok, kinzószekek; az úgynevezett spanyol számár, melynek hegyes hátára ültették az elíteltet, lábaira pedig igen nehéz súlyokat akasztottak. Egy kinzószekek kétezer hegyes szeggel volt kiverve. Az elíteltet erre a székre ültették s hosszabb ideig ezen az ördögi trónuson kínozták. Vagy kinzóbülesőbe fektették, mely szögekkel volt kiverve s ebben ringatták. Vannak itt «spanyol csizmák» vasból, melyeket csavarokkal szorítottak össze, tönkretévén a lábikrákat. Kinzófogók a bőr s az izmok szétmarczangolására; vasseprők, melyekkel a

vétkeket ütlegelve kiűzték a városból vagy az országból. Kanalak, szurok és ólomolvasztáshoz, mit fülbe, szájba öntöttek; széntartók és fújtatók a fogók izzítására. Kinzóosorok és kinzóövek. Boszorkányégető vasak s azoknak mindennemű varázseszközei. Bárd és pallos a fejtételhez. Van itt egy pallos, a melylyel négy bakó nyolcszáz embert fejezett le. Akasztókampók, akasztócsavarak és akasztókötelek; hóhér- és bakókések, melyekkel a kezeket, a lábakat vagy az ujjakat szokták levágni. Két állvány két kerékkel a kerékbe-törés rettentő kinjaihoz. Métermázsa nehézségű kinzópánczél; nyakgyűrűk és lánczok. Képe a kinzások mindezen nemeinek, arczképei a kinzot-taknak, a rablók és gyilkosoknak, az emberiség szörnyeinek, forradalmároknak és merénylőknek.

A legérdekesebb s a legfélelmetesebb kinzó-eszköz a «vasszüz». Emberalakú s nagyságú ketté nyíló burkolat, melynek belseje igen nagyszámú vastag vasszegekkel van kiverve. A fej helyén két hatalmas szeg, melyek az áldozat szemét fúrták ki, a többi a testét szurkálta össze, midőn össze-estukták két felét. Erre egy tizenhét lábnyi mélyen fekvő gépbe zuhant, mely testét össze-aprítá s egy csatornába dobta, melyen a Pegnitz folyóba jutott. A boltozaton függ a lámpa, mely e rettenetes kivégzéshez gyér világosságot adott. Fekete fatábla arany felirással jelzi a szörnyű hely fontosságát: «Atris patratris sunt atra theatra parata». «Sötét tetteknek sötét színpadok készültek.» A terem egyik sarkában van egy ketrecz, az úgynevezett «ágy», melyben az áldozat utolsó éjszakáját aluvá. Üveg alatt egy írott imádság, «sz. Kálmán áldása», melyet az elítelt fogságában imádkozott s melynek erejétől megszabadulását reményl. E sötét emlékü teremben vannak még elhelyezve skarlátpiros színű ruhái a bakónak; rézasztalok a kinzások számára és hóhér-szekek.

Egy kisebb fülkében van Nürnberg városa nagy ellenségének, a leghíresebb rablók egyikének fából faragott mellszobra. Neve Epplein von Gallingen, a nép nyelvén Eppala. Nem ismeretlen a történelemben. Alattomos, bátorságban, vakmerőségben és kegyetlenségben fölülmúlhatatlan. Fővege, ruhája, fegyverzete ugyanaz, melyben gonoszságait végzé.

A régi fegyvereknek, képeknek, iparczikkek és kényelmi czikkeknak egész sorozatát nyújtja még a többi fülke.

Ime egy kis karkép a középkor igazságszolgáltatásából. Ime, sötét emlékü eszközei a kegyetlen

Juszticiának. Ezer számra felhalmozva az ősi Zollern fészekben. Kegyetlen emlék, megdöbbentő látványosság, lélekháborító szórakozás.

De ne vessünk követ Germániára. Így volt ez másutt is. Így volt ez nálunk is. Csakhogy e pokoli dicsőség nem minket illet, hanem azon vérszopókat, kik mint Sporkau, Kobb, Spork, kivált Karaffa, maguk szegeztek a bitóra emléküket, melyről soha senki sem veszi le azt. Az eperjesi véstörvényszék rémtettei nem ismeretlenek. Nemzeti muzeumunk őrzi Karaffa kegyetlenségeinek egy lajstromát, melyeket Debreczenben követett el. Így Barta Imre városi ügyésznek kilencz kinzás után lábikráit verték le úgy, hogy csak az inak maradtak meg lábain. Szabó Istvánra tüzet szórtak s lassan égették. Szabó Boldizsárnak lábai körmeit feszegették le. Szeli Istvánnak a kezujjait fűrészelték le. Bátori Jánosnak ujjaközeit vasvesszővel hegedülték stb. Az átkos emlékü csejthei Báthory Erzsébet, Nádasdy Ferencz felesége, ki a kinzásban lelte minden gyönyörűségét, háromszáz leányt és asszonyt ölt meg ily válogatott kinzásokkal.

Az igazságszolgáltatás azóta egészen átalakult. A kegyetlen büntetések már csak a múltnak sötét emlékei. A büntetés ma egy: a szabadságvesztés. Vivmánya a humanizmusnak. Csakhogy ez is már a túlzásba esett. Pedig az igazság mindig a közép-úton halad.

Jászai Rezső dr.

A CZETVADÁSZOK.

Irtta Verne Gyula. Fordította Zsigány Árpád. 14

XII.

A megfeneklés.

Mi történt? ...

Senki sem tudta. Bourcart kapitány meghökkenve, tanácstalanul nézett tisztársaira, a kik viszont álmélkodva bámultak rá.

Hogyan kerültek zátonyra? ...

Senki sem tudta megmagyarázni sem ezt, sem azokat a különös körülményeket, melyek nyomon követték a megfeneklést.

A lökés, igaz, gyöngye volt: de a következő perczben a hajó egész teste úgy megrázkódott, hogy az árbócok recsegve-ropogva hajladoztak eresztékeikben, a tenger pedig roppant erővel végig söpörte a fődélzetet ...

Heurtaux kapitány volt az első, a ki szóhoz jutott. A parancsnokhoz fordult és megdöbbenve, habozva kérdezte:

— Mióta vannak zátonyok a Csöndes-tengernek ebben a részében?

— Tudtommal nincs erre zátony, — felelte

Bourcart kapitány. — A térképen legalább nincs sehol ... az Alenti- és Kurili-szigetsoportok közt ... mi pedig ott vagyunk.

Ezzel rögtön lement a hajó-szobába és figyelmesen megnézte a térképet, bár tudta, hogy hiába ... Kétszáz mérföldnyire semerre sem volt nyoma zátonynak: sőt a tenger mindenütt több száz méter mélynek volt jelezve!

— Hátha időközben fölemelkedett a tengerfenék? — kérdezte Filhiol orvos. — Itt mindenütt tűzhányók vannak ... Kamcsatkában, az Alenti-szigeteken ... Meglehet, hogy egy kitérés megváltoztatta a tenger fenekét ...

— Meglehet, — felelte Bourcart kapitány elgondolkozva, de hangja bizonytalanságán megérezte, hogy maga sem igen hiszi ezt a föltevést.

Első gondja különben most az volt, hogy nem kapott-e léket a hajó? ... Ollive mester, Cabidoulin és a hajóács rögtön lementek a hajófenékre és lámpással gondosan megvizsgálták minden zegét-zugát. De sehol sem találtak rajta nyílást, s a víz sem szivárgott be sehol.

Ez szerencse volt. Egyelőre tehát nyugodtan meg kellett várniok a reggelt, hogy a világosnál megvizsgálják ezt az ismeretlen zátonyt, a melyről eddig mit sem tudtak; akkor aztán majd tanakodhatnak arról is, hogyan szabaduljanak meg róla.

A hosszú, rémes éjszakán senki sem hunyta le a szemét. Időnkint úgy érezték, mintha a hajó lassan csúsznék a zátonyon ... talán valami tengeráramlat hajtotta? ... Senki sem tudott rá felelni.

Bourcart kapitány, csupa elővigyázatból, vizre bocsáttatta mind a négy csónakot és megrakatta eleséggel, hogy szükség esetén elhagyhassák a hajót. Erre ugyan egyelőre még nem volt szükség, de ha mégis rákerülne a sor, jobb ha készen vannak ... Utóvégre az a kétszáz mérföld — körülbelül ennyire voltak az Alenti-szigetektől — nem oly nagy út, hogy neki ne vágatnának!

Bourcart kapitány azt is remélte, hogy a tenger-dagály talán fölemeli a hajót annyira, hogy majd lesiklik a zátonyról ... De ebben csalódott. Éjfél tájban megjött a tenger-dagály: a hullámok locsogtak, nyaldosták a hajót, de a *Saint-Enoch* meg sem mozdult ...

Vége, valamivel hét óra előtt, gyöngye vöröses fény izzott kelet felé. De a fölkelő nap nem bírt áttörni a sűrű ködön, mely sötét szemfödőként borult rá a tengerre ... Oly sűrű, szinte fekete volt a köd, hogy Bourcart kapitány nem mert elküldeni egyik tisztjét sem a csónakkal, megvizsgálni, miféle zátonyra jutottak, mert attól félt, hogy a csónak sziklába ütődhetik, s az emberei ott vesznek.

Oly sötét volt, hogy a hajó-korlátan kívül pár méternyire sem lehetett látni. Meg kell tehát várni, míg a köd eltisztul, mert addig még azt sem tudhatták meg, hova jutottak!

Mivel a köd egyáltalában nem akart szétfoszlani, Bourcart kapitány elhatározta, hogy a

mennyire lehet, ebben a félhomályban is megvizsgálja a helyet, a hol zátonyra jutottak. Csónakba ült tehát Heurtaux kapitánnyal és óvatosan, lassan körülevették a hajót. Messzire nem mehettek, nehogy a sötétben elveszítsék a hajót szem elől; azon a kis területen pedig, a meddig elmerészkedtek, semmit sem láttak, a miből következtethették volna, hogy milyen természetű a zátony, a melyen megfeneklettek.

Filhiol orvos megkérdezte Bourcart kapitányt, vajon nem lehetséges-e, hogy a két nap alatt, míg a legénység a bálna földarabolásán és a zsir kiolvasztásán dolgozott, a szél, vagy a tenger valamelyik erős áramlata elvitte a *Saint-Enochot* a szárazföldre?

— Lehetetlen, orvos, — felelte a parancsnok határozottan. — Ismétlem, hogy pár nap előtt pontosan meghatároztam hajónk állását csillagászati műszereimmel... Ma újra utána számítottam, s látom, hogy nem tévedtem: csak azt mondhatom tehát, a mit tegnap este, hogy legalább kétszáz mérföldnyire vagyunk a Kuriliszigetektől.

— Akkor mégis a tenger-feneknek kellett föl-emelkednie! — szolt Filhiol orvos gondolkodva: — más magyarázatát nem találhatom a zátonynak.

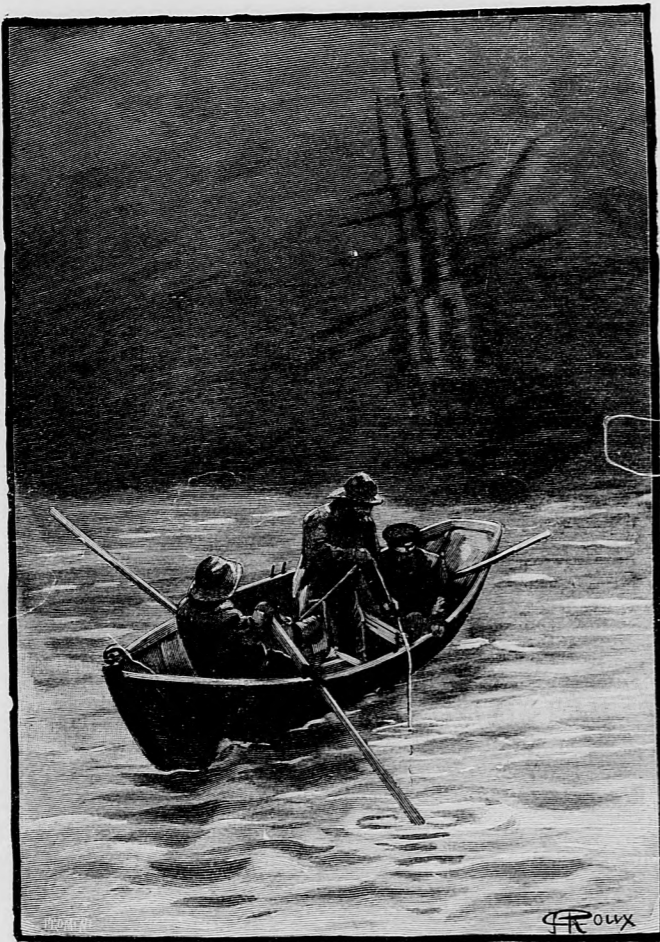
— Úgy lesz, a hogy ön mondja, — felelte Bourcart kapitány is, — mert minden más föltevés képtelenség.

A legénységnek azonban egész más volt a véleménye; s mikor látták, hogy Cabidoulin János Mária gúnyosan, dölyfösen rázza bozontos fejét a «zátony» szó hallatára, mindnyájan nyugtalankodni kezdtek.

— Zátony? — dünnyögött a vészmadár: — több ez annál!

De hogy mi ez a «több», azt nem mondta meg, csak jelentősen forgatta a szemét.

Bourcart kapitány elhatározta, hogy a nagy ködben is próbát tesz a szabadulásra. Mivel a *Saint-Enoch* farával csúszott föl a zátonyra, úgy vélte, hogy talán vissza lehet vontatni a mélyebb vízre, ha huszonöt-harmincz méternyire horgonyt ereszt le, s ennek a kötelénél fogva levontatja a hajót a zátonyról. Ollive mester két matrózzal

A FENÉKMÉRŐ SEHOL SEM ÉRT FENEKET

rögtön hozzá fogott az egyik csónak felszereléséhez, amely Allotte hadnagy vezetése mellett volt indulandó a mentés munkájára.

Bourcart kapitány utasításai szerint a hadnagy először is a tenger mélységét kezdte mérni, mihelyt vagy husz méternyire volt a hajótól. De nagy meglepetésére a fenékmérő sehol sem ért feneket, — még nyolczvan, száz, százötven méter mélységben sem!

Ez megfoghatatlan volt. A hadnagy több helyen ismételte a kísérletet, de az ólom sehosemért feneket: — a horgony lebocsátásáról tehát szó sem lehetett: ellenben a kísérletből kitűnt, hogy a zátony, vagy szikla, legalább ezen helyen, meredeken nyult föl a vízből.

Bourcart kapitány meglepetve hallotta hadnagy jelentését. Erre nem volt elkészülve, s egy ideig tanácstalanul nézett tisztjeire. Végre Heurtaux kapitány megszólalt.

— Próbáljuk meg a fenékmérést közvetlenül a hajó közelében.

— Jól van, — mondta a parancsnok.

Ollive mester még a csónakban volt két matrózzal; most Heurtaux kapitány is lement hozzá, s akkor, alig öt-hat lábnyira a hajótól, köröskörül mindenütt megmérték a tenger mélységét. Azaz, csak akarták megmérni: mert az ólom itt sem ért sehol feneket. (Folyt. köv.)

SAUVAGE ANYÓ.

Irta Guy de Maupassant.

A levél három héttel előbb kelt.

Sauvage anyó nem sirt. Mozdulatlan maradt, annyira le volt sujtva, hogy szenvedni sem tudott. «Tehát Viktort megölték», ennyiből állt minden, a mit gondolt. Azután időről-időre könnyeseppék tüntek elő a pillái alatt és a fájdalom megragadta szívét. A gondolatok, a kínzó, borzasztó eszmék egymásután villantak fel agyában. Nem ölelheti meg többé fiát soha! A csendörök megölték férjét, a poroszok megölték fiát. A golyó kettészakította testét. És úgy tetszett neki, mintha látná a borzasztó eseményt, a mint feje lehanyatlik, szemei tágra nyílnak, ő pedig odakap hosszú bajuszához, mint mikor nagyon haragszik.

De mit csináltak azután testével? Ha legalább visszakapná fiát, a mint visszakapta urát golyóval a homloka közepén.

Hirtelen beszélgetés zaja ütötte meg fülét. A poroszok voltak, kik a faluból tértek vissza. Gyorsan elrejtette a levelet és nyugodtan fogadta őket, mint rendesen. Annyi ideje még volt, hogy letörölhesse könnyeit.

Mind a négyen jókedvűek voltak, mert valahonnan szép házinyulat hoztak magukkal. Jelekkel értették meg Sauvage anyóval, hogy ma valami jót akarnak enni; az asszony rögtön munkához látott és az állat vöröses testét kifejtette a bőrből. A vér látása azonban, a mely befedte kezét, a meleg vére, melyet érzett hidegülni és megmerevedni, tetőtől-talpig megremegtette. Fia vére jutott eszébe, kit a golyó kettészakított.

Az asztalhoz ült poroszaival, de egy falatot sem tudott enni. Azok megették a nyulat nélküle s jóformán nem is vették észre, hogy nem eszik. Félrenézett, egy gondolattal foglalkozva, de olyan szenvedélytelen arcczal, hogy semmit sem vettek észre.

Egyszerre megszólalt: — Már hat hónapja vannak nálam és még a nevüket sem tudom. — Megértették, bár nem minden nehézség nélkül, hogy mit akar és megmondták nevüket. Ennyi azonban nem volt elég, kérte, hogy írják föl nevüket egy darab papírra, családjuk címével együtt. Mikor ez is megtörtént, pápaszemét fölillesztve erős metszésű orrára, kíváncsian szemlélte az ismeretlen írást, azután összehajtotta a papírt és zsebébe tette, a levél mellé, mely fia haláláról tudósította.

Mikor az étkezésnek vége volt, megmagyarázta

embereinek, hogy hálólhelyüket fogja elkészíteni.

Szénát hordott fel a padlásra, a hol aludtak.

A katonák csodálkoztak, ő azonban mondta, azért teszi, hogy ne fázzanak s erre a négy porosz hűségesen segített neki. Az oldalakat a tetőig megtöltötték szénával és a padlás úgy tűnhetett fel nekik, mint nagy, puhán kibélelt illatos szoba, melyben pompás lesz aludni.

Ebédnél az egyik katonának feltűnt, hogy Sauvage anyó megint nem eszik. Azt válaszolta, hogy görcsei vannak. Azután tüzet gyújtott, hogy melegegdedjék, a négy német pedig fölment tanyájára a létrán, melyet esténként szoktak oda-támasztani.

Mikor az ajtót betették maguk után, az asszony elvette a létrát és szénanyalábokat hozott, melyekkel a konyhát is megtöltötte. Meztláb járt a házban, olyan óvatosan dolgozott, hogy semmit sem hallottak meg. Időről-időre hallgatta a négy katona szuszogó és szabályos lélekzését.

Midőn elegendőnek találta az előkészületeket, a kandallóba dugta az egyik nyalábot s midőn az lobbót vetett, a többin szétszórta. Azután kiment és várt.

Néhány másodperc múlva élénk fény világította meg a tanya belsejét, azután óriás lánggá lett a ház, hatalmas égő kemenczévé, melynek fénye kilátszott az ablakon és ragyogó sugárt vetett a óra.

Egyszerre a ház felső részéből nagy kiáltás hallatszott, majd más emberi hangok, az aggodalomnak és kétségbeesésnek kiáltásai. Valaki belülről felszakította a padlásajtót, mire a lángnyelv becsapott a padlásba, megragadta a szalmatetőt és pillanat alatt az egész tanya lángban állt.

Nem lehetett már mást hallani, mint a tűz pattogását és a gerendák beomlását. A tető helyről-helyre beszakadozott és az égő ház zsarát-nokát elragadta a szél. A füstgomolyok között nagy szikracsomók ropogtak szét.

A fehér mező, megvilágítva a tűz által olyan volt, mint hatalmas, rózsaszínű festett ezüst lap.

A távolban egy harang megszólalt.

Sauvage anyó ott állt szétrombolt tanyája előtt, puskával felfegyverkezve, elszánva, hogy míg a tűz el nem alszik, senkit sem ereszt oda.

Mikor látta, hogy a tűz véget ér, a fegyvert a zsarát-nokba vetette. Dördülés hallatszott.

Nemsokára parasztok és poroszok érkeztek.

Az asszonyt ott találták egy fatönkön esende-sen és elégedetten ülve.

Egyik tiszt, a ki teljesen beszélt francziául, megkérdezte:

— Hol vannak a katonái?

Az asszony sovány karját kinyújtotta a ragyogó vöröses tömeg felé és szilárd hangon felelt:

— Ott!

Köréje gyültek. A tiszt tudakozódott:

— Hogyan támadt a tűz?

— Én gyújtottam meg.

Nem akarták elhinni, azt hitték, hogy a pusztulás megőrizte. Azonban mikor mindnyájan köréje gyültek, elbeszélte az egész dologról a levél vételétől a benn égett emberek utolsó kiáltásáig. Egyetlen részletet sem feledett el, sem abból a mit tett, sem abból, a mit átértett.

Midőn befejezte elbeszélését, két papirt vett elő zsebéből és hogy a tüzfénynél meg tudja őket különböztetni, föltette pápaszemét. Azután megmutatva az egyiket, mondta: — Ez a tudósítás fiam haláláról. Azután a másikat mutatva és a romok felé intve, magyarázta: — Ezen van a nevük, hogy irni lehessen övéiknek. Csendesen átadta a papirt a tisztnek és folytatta:

— Tessék megirni, hogy történt ez az eset és azt is, hogy én tettem özvegy Sauvagené, Victoire Simon. Ne feledjék el!

A tiszt parancsokat kiáltott németül. Az asszonyt megragadták és házának még meleg fala mellé állították. Azután tizenkét ember mintegy húsz méternyire sorba állt vele szemben. Ő meg sem mozdult. Tudta mit akarnak; várt.

A parancsszó elhangzott, hosszú dörrenés követte. Egy elkésett lövés magánosan dördült el, a többiek után.

Sauvage anyó összerogyott.

A tiszt hozzá közeledett. Majdnem át volt lyuggatva és görcsösen összezsugorodott kezével holtan is szorongatta a véres levelet.

Én magam részéről a négy bennégett fiunak anyjára és annak a másik, a fal mellett agyonlőtt anyának kegyetlen hősiességére gondoltam.

És némán vettem fel egy darab követ, mely még fekete volt a tüztől.

Francziából fordította

Tonelli Sándor.

Nem minden ember jótévő, a kinek erre éppen kedve kerekedik; és némely ember abban a hiedelemben van, hogy sok jót tett, midőn parányi jóval, a mely szembe ötlük, nagy rossznak lett okozója, melyet észre nem vesz.

Rousseau.

Bátor igyekezetnek minden lehetséges csak annak orvosolhatatlan helyzete, ki önmagát hagyja el.

Teleky László.

KÉT DIÁK LEVELEZÉSE.

Julius 3

Kedves leendő doktorom,

a mint a megszólításból kiolvashatod, ime a törvényesilletményekkel kinevezlek házi orvosom. Évi honoráriumodat is megszabhatom, mert hála istennek, vagyok olyan szerencsés körülmények között, hogy minden ide-oda való fontolgatás nélkül megtehessem. E szerint évi honoráriumod annyi szives baráti parola lesz a hányszor szegény házamhoz ellátogatás, azaz hogy a parolák száma meg fog kétszereződni, mert akkor is adok parolát neked, mikor érkezel, s akkor is, ha távozol.

Ezzel tehát rendben volnánk, most pedig kezembe veszem az asztali borral telt poharat, felállok és elmondom neked a mi édes öregünknek a beszédét:

«Kedves fiaim! Mikor ez előtt nyolcz esztendővel a kis padokban végig néztem szőke, meg barna tarkókat, nem gondoltam arra, hogy a bajszotok kisarjazását is látni fogom. Hanem az idő eltelik és gyorsan telik el még az iskolában is. Ha a hajatok megboglyasodik, a borbély lenyiszálja, ha a nadrágotok elszakad, mielőtt illendő kurtaságát elérte volna, apátok újat vesz; ha sirtok, mert fáj valami, a fejeteket odahajtjátok az édes anyátok ölébe, s anyátoknak van orvossága mindenre; ha a fejetekben nagy tervek motoszkálnak, elmentek a barátotokhoz, s együtt tüzeltek, van elég melege a sziveteknek, jut erre is. És jó volt így, csak az a szomorú benne, hogy volt.

Mind ebből nem marad meg egyéb, mint a borbély, a ki mindig készen áll az ollójával, s csak akkor áll hiába, ha már a fejetek búbjáról alácsuszik a haj. Adja Isten, fiaim, hogy igen korán ne csúszson alá, s hogy ennek az esetleg korai haj-alácsúzásnak ne ti legyetek azokai! Ezt csak úgy mellékesen mondom.

Eljön az idő, mikor nem lesz, a ki nadrágot vásároljon nektek, mert nem elégsztek meg egy nadrággal, egyszerű szövetből készült nadrággal sem; és eljön az idő, mikor nagyon szeretnétek sirni, de szégyenlitek, mert nem lesz mellettetek az, a kitől a könnyet sohasem szégyeltétek; és eljön az idő, mikor a fiatal tervek nem hevitenek, s nem lesz mellettetek a hü barát, a kivel megszoktátok együtt gondolkozni és együtt érezni. Eljön az idő, mikor visszasírtjátok a legszebb időt: a gyermek-kort. Az elvesztegetett órák mind kemény és szigorú vádlókká lesznek, s ti azon vesztétek észre magatokat, hogy nem tudtok védekezni.

No hát, fiaim, ennek nem szabad bekövetkeznie, s hogy né következzék be: rajtatok múlik. A szabadság, melyre minden teremtet állat vágyakozik, lehet pusztító fergeteg, mely mindent elsodor s lehet életető napsugár, mely mindeneket élet és erőre segít. A szabadság, mely reátok vár, érleljen komoly férfiakká titeket. Ez a szabadság tanítson meg titeket arra, hogy az Isten képére teremtet ember csak akkor él okosan a szabadságával, ha ura idejének, kedvteléseinek, vágyainak, ha tud magáról gondoskodni. A kis méh, mihelyt életre serked, tisztogatja hajlékát, munkálkodik, az embernek is arra kell törekednie, hogy hasznossá tegye magát, hasznossá másokra és magára nézve. Jusson eszetekbe apátok, a ki új nadrágot vett nektek — s próbáljátok az első nadrágot magatok megszerezni. Higgyétek el, fiaim, igen-igen boldog az az érzés, mely kebleteket elfogja tölni. Ha pedig hivalkodó vágy száll meg, ha a környezet romboló hatása, mint egy vészes áradat megragad, magával sodor: gondolatok arra az édes anyára, a kinek szíve a távolban reszket érettetek; a ki felretten éjjeli álmából, s egy-egy sejtelemszerű, bohó álom ijesztő rémeket fest elébe... Ne szomorítsátok meg őt! Isten előtt ez a legnagyobb gonoszított! Kisérjen el titeket az élet útján az édes anyátok végtelen szeretete. Míg él, addig szeresétek, mert ha egyszer a sírban nyugszik: az önvád panasza meddő és hiábavaló.

Melegen érző szívvel ragaszkodjatok ahhoz, a kit barátotokká választottatok, de nemcsak a jó kedv múltó óráiban, hanem a küzdelemben és megpróbáltatásban is. A megosztott öröm megkétszereződik, a megosztott fájdalom felényire apad le. Vigyetek ki az életbe egy tele zsák reményt, ez legyen a ti kincsetek; szórjátok pazar kézzel, de egészen koldussá ne váljatok soha; vigyetek ki a szivetek egyik rejtekében nemes hevületet a nagy eszmék és nagy czélok iránt, mert e nélkül hideg lesz az élet, mint a téli nap, vakító, de melege nincs annyi, hogy a jeget megolvaszthatná.

Szokjátok korán meg azt, hogy nincs tökéletes ember. Ti sem vagytok azok, mindenki van hiba, gyarlóság; s tudjunk egymás iránt elnézőek lenni; a megbocsátáshoz több erő és jóság kell, mint az elítéléshez.

Végül az életnek semmi körülménye között sem szabad arról megfeledkeznetek, hogy *magyarok* vagytok. Tölem azt tanultátok, fiaim, hogy a magyar nemzet kicsiny, hogy a magyar nemzetnek vannak kiváló erényei mellett, nagy hibái is,

melyek a multban és jelenben neki többet ártottak és ártnak, mint ellenségei, de azt is tanultátok, hogy a nemzetben rejlő erő mindannyiszor hatalmasan megnyilatkozik, valahányszor szükség van reá. Nos hát szükség van reá most és szükség lesz akkor is, ha a mi nyomdokaikba ti fogtok lépni. Hadd lobogjon szivetekben a legnemesebb fajszeretet; ez tanítson meg titeket arra, hogy minden magyarnak százszoros erővel és komolysággal kell dolgoznia. Igen, igen, fiaim, a fáklásmeneteken, a jubileumokon ékes beszédek hangzanak el, ezeket ti jól meghallgassátok, de jusson eszetekbe, a mit öreg tanárotok e pillanatban mond tinétek: én nagyon szeretném, ha az a fákllya, mely lobog — *a ti gyáratokból* kerüljön ki, akkor hadd lobogjon és hirdesse a lelkesedés mellett a magyar életrealóságot is. Legyetek urai földnek, lakjatok a magatok házában, tenyeretek ne féljen a szerszámtól, agyatok a szellemi munkától — a lelketek pedig szárnyaljon büszkén, mint az égbetörő sasmadár...

Előre, fiaim, vajha megadatnék nekem, hogy tiz év mulva megkérdezhessem tőletek: «Jó és becsületes volt-e az út, melyet nektek szerető szívetem kijelöltem?» Kisérjen utatokat Isten áldása!»

Ezeket mondotta, s mi köréje sereglettünk, s boldog volt az, a ki kezét, ruháját érintette, a kire tekintete reá tévedt.

El fogjuk-e valaha felejthetni? ... Utolsó lehetemig áldani fogom az emléket!

Ölel

Imréd.

AZ ISKOLA VILÁGÁBÓL.

Gyászhr. A temesvári róm. kath. főgimnázium egyik tehetséges tanulója húnyt el a múlt hó 21-dikén Schweiger Zoltán VI. o. tanulóban. A szorgalmas diákot osztálytársai kísérték utolsó útjára. Béke poraira!

A szolnoki m. kir. áll. főgimnázium június hó 21-dikén júniálist rendezett a szegény tanulókat segítő egylet pénztára javára. A mulatság fényesen sikerült, minek bizonyítéka a 450 korona tiszta jövedelem.

TUDOMÁNY, IRODALOM.

Pázmány és Zrinyi koráról szól a Nagy Képes Világtörténet most megjelent 163. füzeté. A 12 kötetes nagy munka szerkesztője Marczali Henrik, egyetemi tanár, ki egyúttal e kötet írója is. Egy-egy gazon illusztrált kötet ára díszes félbörkötésben 16 korona; füzeteként is kapható 60 fillérjével. Megjelen minden héten egy füzet. Kapható a kiadónál (Révai Testvérek Irodalmi Intézet Részvénytársaság Budapest, VIII., Üllői-út 18. sz.) s minden hazai könyvkereskedés útján, havi részletfizetésre is.

SAKKJÁTEK.

Rovatvezető: Exner Győző tanár.

A 45. rejtvény nyitja: 1. Be1—e2 (öt változat).

46. rejtvény.

Blake P. F., Manchester.

A Brighton Society nyolczadik rejtvény-versenyén a második díjat nyerte.

Világos: Kh4; Va2; Bh3 és h5; Fg1 és h7; He7 és g6.

Sötét: Ke4; Bc4; Hd7; gyb5; c6; c2; e5; g7 és h6.

Világos indul s a második lépésre mattot ad.

(Egyik változata szép és rejtett.)

(A megfejtés beküldésének határideje egy hét.)

46. játék.

Világos:	Sötét:	Világos:	Sötét:
E. N. R. Harvey (Genua)	A. Guglielmotti (Róma)	E. N. R. Harvey (Genua)	A. Guglielmotti (Róma)
1. e2—e4	e7—e5	28. b4—b5	Hf6×e4
2. Ff1—c4	Ff8—c5	29. Hd2—c4	He4—g5
3. e2—c3	Vd8—e7	30. Bf3—f8	e6—e5
4. Hg1—f3	d7—d6	31. b5×c6+	Kd7—e6
5. d2—d3	Hg8—f6	32. c6×b7	Bb8×f8
6. Vd1—e2	Hb8—e6	33. Vb6×d6+	Ke6—f7
7. b2—b4	Fe5—b6	34. b7×a8	Bf8×a8
8. h2—h3	Fe8—e6	35. Vd6×e7+	Kf7×e7
9. Fc4×e6	f7×e6	36. He3—f5+	Ke7—e6
10. Fe1—e3	Hf6—d7	37. Hf5×h4	e5×d4
11. Fe3×b6	a7×b6	38. Be1—d1	Ba8—d8
12. 0—0	Ve7—f6	39. Hh4—f3	Hg5×f3+
13. Ve2—e3	h7—h6	40. g2×f3	Ke6—d5
14. a2—a3	g7—g5	41. He4—e3+	Kd5—e5
15. Hf3—e1	h6—h5	42. Bd1—d3	Bd8—g8+
16. f2—f3	Vf6—g6	43. He3—g2	Ke5—d5
17. He1—c2	Hd7—f6	44. Kg1—h2	Kd5—e4
18. Hb1—d2	Ke8—d7	45. Hg2—f4	Bg8—a8
19. Ba1—c1	g5—g4	46. Kh2—g3	Ba8—a5
20. h3—h4	g4×f3	47. Bd3—d1	Ba5×a3
21. Bf1×f3	He6—e7	48. Hf4×h5	Kc4—d5
22. d3—d4	Bh8—g8	49. Kg3—f4	Ba3—a7
23. Ve3—e2	e5×d4	50. Hh5—g3	Kd5—e4
24. c3×d4	Vg6—g4	51. Hg3—f5	d4—d3
25. He2—e3	Vg4×h4	52. Kf4—e4	Ba7—d7
26. Ve2—b5+	c7—c6	53. Hf5—e3+	Kc4—e3
27. Vb5×b6	Bg8—b8	54. He3—d5+	föladja

Játszották levelezés útján.

E játék egyes lépései messzire való számításon alapulnak. Avégjátékban a győzelem kivívása tanulságos.

Hírek. Az olasz sakkszövetség versenyén a Milanoból való Reggio A. lett az első.

A sakkrejtvényt teljesen vagy részben helyesen fejtették meg: Schenk István, Laufer István, Karczag László, Barta Ferencz, Keczkés Jenő, Hoffier Feri és Gyula, Szűsz Nándor, Krepelka Ferencz, Matus Jenő, Wettin István, Szauer József, Kalmár Benő, Tóth Kálmán.

FEJTŐRŐ.

Algebrai kérdés:

Valamely szabadon eső test az első másodperczben 12 métert, minden következőben nyolcz méterrel többet tesz meg. Midőn a földre ért 90 másodperczig esett, kérdés, hány métert tett meg az illető test?

Vegyteni kérdés:

C₁₄ H₁₈ O₂. Minek a képlete ez? Az olajfa mézgjájának egyik alkotórésze. Fehér kristályos test, forró vízben nehezen, de forró borszeszben és lúgokban könnyen oldódik. (Janik László.)

Földrajzi kérdés:

Ki volt az az angol utazó, ki Dél-Victoriának (Ausztrália) hegyekkel és jegesekkel fedett földjén 4000 méter magas vulkánokat talált? Mely időben történtek kutatásai?

Képrejtvény.

Megfejtési határidő 1902 július 13.

12. számban közölt fejtörő kérdések megfejtése:

Természettani kérdés: A felszínfeszültség törvényéből. Számítási kérdés: 496. Művelődéstörténeti kérdés: Aldus Manutius, velencei könyvnyomtató. Képrejtvény: Tanév vége.

Helyesen fejtették meg: Breuer Ernő, Popovits József, Tóth Kálmán, Dobránszky Ede, Freund Imre, Foltinek Aurél, Berta Ferencz, Leichter Jenő, Spitz Emil, Pach J., Prágyik Flóris, Krepelka Ferencz, Rappaport Jenő, ifj. Mohai Lajos, Alszeghy Zsolt, Brünauer Endre, Lőrincz Ferencz és Dezső, Tóth József, Görbe Sámuel, Hideghéthy Miklós, Imrech Béla, Molnár Imre, Wettin István, Vörne János, Zerkowitz Vilmos, Hartmann Ervin, Brandstein Alfréd, Szabó Lajos, ifj. Barthonek Károly, Cselley László.

A kitűzött könyvjutalmat (Gaal Mózes: Csontos Szigfrid) Imrek Béla főgimn. II. o. t., budapesti előfizetők nyerte meg.

SZERKESZTŐI TELEFON.

K. B. Legyen ön is, a barátja is teljesen nyugodt. Lapunk a vakációi két hónap alatt is pontosan meg fog jelenni, még pedig élvezetes és változatos tartalommal. A «Claudiusok» eltart szeptember végéig. Minden számban 12—14 hasábot fogunk belőle közölni. Nem csodálom, hogy ön is annyira megszerette. A két diák levelezése az ősszel könyv alakjában is meg fog jelenni. — Költemények. Elolvastuk és fájdalmas sóhajtottással a papirkosárba dobtuk. Onnan nincs egyhamar föltámadás. — Ajánlat. 1. Nem fogadhatjuk el. Nem nyerne vele semmit. 2. Bekötési táblák majd az egész évfolyamhoz készülnek a szokott árban. — L. F. és D. (Debreczen). Önök panaszkodnak, hogy már harminczadszor küldik be a megfejtést és mégsem nyernek. Hisz arról mi nem tehetünk, ha Fortuna isten-asszony nem akar mostanában önöknek kedvezni. De ha jól emlékezünk, úgy már nyertek is egyszer (VII. évf. 47. sz.) s így még sincs oly nagy okuk panaszkodni.

!! Megjelent !!

Lombfűrészeti és faragászati különlegességekből összeállított nagyszabású album és árjegyzékünk, mely tartalmazza az összes idevágó kellékek és diszvasalások képes gyűjteményét.

Mivel a fentemlített cikkek és kellékek ez ideig jórészt Bécsből szereztek be, indítatva éreztük magunkat egy minden tekintetben modern és terjedelmes album összeállítására, miáltal lehetővé tesszük minden oly cikk előnyös, olcsó és gyors beszerzését, mely eddig csak külföldről jóval nehezebben és nagyobb költséggel történhetett.

Tisztelettel Kiss Ernő és Társa, Budapest, VII., Erzsébet-körút 17.

Arjegyzék kívánatra bérmentve.

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

TANULÓK LAPJA

A nmélt. vallás- és közoktatási miniszterium által 1896. május 26-án kelt 26808. sz. alatt, Budapest székesfőváros tanácsa által 1895. augusztus hó 20-án 7376. szám alatt ajánlott középiskolai ifjusági hetilap

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:	FELELŐS SZERKESZTŐ	SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
Negyed évre ... 2 kor. 40 fill.	GAAL MÓZES.	Budapest,
Fél évre ... 4 kor. 80 fill.	Kiadja a Franklin-Társulat magyar irodalmi intézet	IV. ker., Egyetem-utca 4. szám.
Egész évre ... 9 kor. 60 fill.	és könyvnyomda.	Kéziratokat nem adunk vissza.
Megjelenik minden vasárnap.		

A CLAUDIUSOK. 15

Eckstein Ernő regénye. Átdolgozta Gaal Mózes.

— Nézd csak, Quintus, nem Afranius az? — kérdezte Lucilia bátyjától, a mint egy lovas mellett elhaladtak, a ki előkelő hanyagsággal ült szürke lován. Mellette két csinos öszvéren két rabszolgája ügetett.

Quintus megjéjdt. Tudta, hogy milyen éles szeme van az ügyvédnek. Cajus Aureliusra nézett, mintha leste volna, hogy minő hatással van reá Afranius látása, de Aureliusnak az arcza nagyon nyugodt volt.

— Tudod, hogy Ostiában lakik az anyja? Különben is, ha észrevenné, nyugodt lehetsz; Afranius nem árul el minket.

Gnejus Afranius nagyon megörvendett, mikor a társaságot megpillantotta.

— Milyen váratlan és öröndetes találkozás! — kiáltá vidáman. — Ostiába igyekeztek?

— A mint látod — viszonzá Quintus.

— Háromevezősöm ma indul vissza Trajectumba. Barátaim elkísértek, hogy ezen kellemes kirándulást megtegyék. És te?

— Én is oda megyek. Anyámat is meglátogatom, dolgom is van Ostiában. Tudod, hogy Stephanus ellen harczolok szívvel-lélekkel. Eddigél minden támadásom meghiúsult. Most azonban olyan adatoknak jutottam birtokába, a melyek bizonyosan czélhoz fognak vezetni. Egyelőre nem mondok többet. Az ostiai polgárokat ki fogom vartatni... Csak egy tanút hallgathatnék ki, a legfontosabbat!... Fájdalom, arra nem lehet semmi reményem...

— Miért? — kérdezte Quintus.

— Mert nyomtalanul eltűnt.

— Kerestesz meg, — szólott közbe Lucilia.

— Mások már kerestetik javában. Még soha egy megszökött rabszolga miatt nem mozgósítottak annyi embert, mint a miatt az átkozott Eury-machus miatt.

Quintus elsápadt. Aureliusnak is elszorult a keble, mikor e név elhangzott Afraniusnak az ajkáról.

— Mi lehetett annak az oka, hogy Eury-machus mindeddig nem nyilatkozott? Mi indíthatta őt arra, hogy kinzó-hóhérat kimélje?

— Eury-machus elmenekülése előtt csak néhány nappal tudta meg azt a fontos titkot. E titok tudása miatt akarta őt Stephanus keresztire feszíttetni. A száját betömte s láncokat vettett kezére-lábára... Ha csak öt perczig beszélhetnék azzal az Eury-machussal — szívesen adnék érte ötszáz ezer sestercius — föltéve, ha volna. Eh, hagyjuk. A nyomorult Stephanus körmei közül kisiklott s ennek én szívből öröndök.

Aurelius halkán beszélgetett Quintussal. Csaknem sottogott. Nyilván Eury-machusra vonatkoztak szavai.

Aurelius, hogy a beszédet más mederbe térítse, kérdezte Afraniustól:

— Mi az oka annak, hogy anyád, a nemes Fabulla, még most is Ostiában tartózkodik?

— Anyám olyan, mint Diogenes. Rodumna neki az egész világ. Rómáról hallani sem szeret. Egyetlen egyszer sem volt még Rómában. Utálja, borzad tőle. Neki csak a csöndes ház, a gyümölcsös kert, a virág kell. No meg azt mondja, hogyha Rómába költözne hozzám, fényes előhaladásomnak útját állaná. Ha majd egészen berendezkedtem, elhozom őt erőnek erejével is.

Aztán perekről, politikai dolgokról folyt a beszéd a férfiak között. Lucilia rémitően unatkozott. Nem állhatta tovább szó nélkül.